

A sepia-toned portrait of Ondřej Koutek, a man with dark hair, wearing a suit and tie, looking slightly to the left. The portrait serves as the background for the book cover.

Ondřej Koutek

PROKOP DRTINA

Osud československého
demokrata

VYŠEHRAÐ

ÚSTAV PRO STUDIUM
TOTALITNÍCH REŽIMŮ

ústav pro studium
totalitních režimů

Ondřej Koutek

PROKOP DRTINA

**Osud československého
demokrata**

ÚSTAV PRO STUDIUM
TOTALITNÍCH REŽIMŮ
VYŠEHRAÐ

Foto na přebalu:

Ministr spravedlnosti Prokop Drtina (4. listopadu 1945)

Zdroj: ČTK

Foto na frontispisu:

Prokop Drtina, portrét od Slávy Tonderové-Zátkové

Zdroj: archiv Jindřicha Pokorného

Obálku, vazbu a grafickou úpravu navrhl Vladimír Verner

Odborní recenzenti: prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.,

doc. PhDr. Jiří Kocian, CSc.

Redakčně zpracovala Pavlína Kuderová

Odpovědný redaktor Filip Outrata

E-knihu vydalo v roce 2012 nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,

(Praha 3, Víta Nejedlého 15; e-mail: info@ivysehrad.cz;

www.ivysehrad.cz) jako svou 1069. publikaci

a Ústav pro studium totalitních režimů

(Praha 3, Siwecova 2; e-mail: info@ustrcr.cz; www.ustrcr.cz)

Vydání v elektronickém formátu pdf první

podle 1. vydání v tištěné podobě

Doporučená cena E-knihy 274 Kč

Copyright © JUDr. Mgr. Ondřej Koutek, Ph.D., 2011

ISBN 978-80-7429-264-4

Český historik Karel Bartošek v dobách normalizace napsal: „*V českých zemích dvacátého století žili pozoruhodní lidé, o nichž se v zemi nejen málo mluví nebo vůbec nemluví, ale o nichž se i málo ví.*“¹ Bohužel se nejen v obecném povědomí, ale i v české historiografii ani po téměř dvaceti letech od pádu komunistického režimu na tomto konstatování příliš mnoho nezměnilo. Zejména v případě několika generací, jež by bylo možné nazvat masarykovskými, jejich jména a hodnoty, které zastávaly, upadly poněkud v zapomnění. Až na pár vzácných výjimek dosud chybí biografická zpracování, která by čtenáře blíže seznámila se životem generace, jejíž osud byl pevně spjat s dějinnými zvraty dvacátého století. Tito lidé dospívali a politicky a myšlenkově se formovali v období masarykovské republiky, jejíž dědictví se jim stalo životním osudem. Pevnost svých charakterů vyzkoušeli v období okupace – buď účastí v domácím odboji, snášením útrap nacistických žalářů či aktivním působením v zahraničním exilu. Nakonec svedli neúspěšný boj s rostoucí mocí komunistů, který vyvrcholil jejich historickou porážkou 25. února 1948. Následoval obvykle osud exulanta nebo politického vězně komunistického režimu. Vzhledem ke stále nedostatečnému počtu seriózních, monograficky zpracovaných biografii jsme tak dnes často odkázáni jen na souhrn základních informací (a někdy bohužel i dlouho tradovaných faktografických omylů), jež nám nabízejí dostupné biografické slovníky.

Jednou z nejvýznamnějších předúnorových osobností, již také dosud překvapivě nebyla věnována patřičná pozornost, je JUDr. Prokop Drtina.² Motivem pro napsání této knihy byla snaha jednak upozornit na tento badatelský dluh české historiografie,

¹ Bedřich FUČÍK – Karel BARTOŠEK, *Zpovídaní. Pražské rozhovory 1978–1982*. Toronto 1989, s. 8.

² Kromě řady drobných, spíše publicistických medailonků Prokopa Drtiny v denním tisku a časopisech bylo publikováno jen několik rozsáhlejších studií; konkrétně Ivana KOUTSKÁ, Lépe zemřít vstojе, než žít na kolenou (Historie vzniku paměti dr. Prokopa Drtiny Československo, můj osud). In: *Politické procesy v Československu po roce 1945 a „Případ Slánský“*. Sborník příspěvků ze stejnojmenné konference, pořádané ve dnech 14.–16. dubna 2003 v Praze. (Ed.) Jiří PERNES – Jan FOITZIK. Brno 2005, s. 216–233; Jindřich POKORNÝ, Lépe zemřít ve stoje, než žít na kolenou. *Revolver Revue*, č. 44, 2000, s. 258–264 (na s. 265–313 připojena navíc edice výňatků z vyšetřovacího spisu P. Drtiny); Jindřich POKORNÝ, Bez doznání (Hrdina proti osudu v době totality). *Revolver Revue*, č. 44, 2000, s. 315–322; Jiří DOLEŽAL, Československo na mých bedrech. *Prostor*, č. 45/46, 2000, s. 184–188. Řadu osobních postřehů zaznamenala ve své vzpomínkové knize Drtinova neteř, viz Sylva SOUČKOVÁ, *Psáno osudem a politikou*. Praha 2002. K osobě P. Drtiny viz též Ondřej KOUTEK, Říkali mu Pavel Svatý. Osudy úředníka, politika a politického vězně Prokopa Drtiny. In: *Sborník Archivu bezpečnostních složek*, č. 5, Praha 2007, s. 185–231; Ondřej KOUTEK, *Prokop Drtina 1900–1945. Ve službách prezidenta*. Diplomová práce na FF UK, Praha 2001. Pokud jde o zařazení hesla o Prokopu Drtinovi do encyklopedií a biografických slovníků, míra pozornosti věnovaná této osobnosti odpovídala dobovému způsobu hodnocení dějin Československa do roku 1948. První, celkem stručnou zmínku obsahuje *Komenského slovník naučný*. Sv. 3. (Československo – Eguilaz). Praha 1937, s. 501; následuje velké

jednak prokázat, že pohled na historický vývoj perspektivou životních osudů takto zajímavé osobnosti může být velice podnětný. Postava Prokopa Drtiny mne velmi zaujala již při první četbě jeho strhujících pamětí *Československo můj osud*, které jsou zajímavé nejen díky své faktografické a literární hodnotě, ale především díky pohnutému osudu jejich autora. Tyto memoáry bohužel dosud marně čekají na své nové, kriticky zpracované vydání. Mezi jednotlivými verzemi Drtinových vzpomínek (různými rukopisnými verzemi, exilovým a domácím knižním vydáním a několika samizdatovými edicemi) přitom existuje řada různých odchylek a nepřesností. Bylo by tak žádoucí připravit na základě jejich detailního srovnání a historické kritiky novou edici, která by co nejvíce respektovala původní záměr autora a přitom by též prostřednictvím poznámkového aparátu upozornila na některé faktografické nepřesnosti. Usilovně na tomto úkolu pracoval profesor Jiří Doležal, kterému bohužel předčasná smrt zabránila v jeho dokončení.

Základ předkládané knihy vznikl již v roce 2001 v podobě mé diplomové práce, jež se zabývala první polovinou života Prokopa Drtiny, obdobím před jeho vstupem do aktivní politiky. Následně jsem tuto původní diplomovou práci podstatně rozšířil a doplnil do podoby celistvé biografie, kterou jsem v červnu 2009 obhájil pod názvem *Prokop Drtina (1900–1980). Život českého demokrata v Ústavu českých dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze* jako práci disertační. Kniha, která se nyní dostává čtenáři do rukou, je mírně zkrácenou a přepracovanou verzí této disertace.

Prokop Drtina je sice vzhledem ke své bohaté veřejné činnosti naší historiografii často zmiňován, obvykle však vystupuje především jako zajímavý glosátor dění a spolehlivý zdroj řady důležitých informací. Dosud však on sám, jako historická osobnost, ve středu zájmu české historiografie nestál. Kromě několika kratších článků nebyl osud Prokopa Drtiny jako specifické téma zpracován. Nejobsáhlejší publikovanou biografií představuje dosud moje studie *Říkali mu Pavel Svatý. Osudy úředníka, politika a politického vězně Prokopa Drtiny*, která byla vydána ve *Sborníku Archivu bezpečnostních složek*. Zmínku si však zaslouží i studie Ivany Koutské *Lépe zemřít vstojе, než žít na kolenou*, jež se však soustředí zejména na období Drtinova vyšetřování a věznění po únoru 1948. Velkou pozornost věnuje svému významnému příbuznému jeho synovec Jindřich Pokorný, který o něm vydal v časopise *Revolver Revue* krátkou studii *Bez doznání (Hrdina proti osudu v době totality)*, doplněnou o edici dokumentů. Více či méně okrajově je pak Drtinova osobnost zmiňována v řadě monografií, jež se věnují různým otázkám československých dějin čtyřicátých let dvacátého století. Přehled těchto historických prací nabízí seznam literatury v závěru této knihy.

mlčení o Drtinově existenci, viz např. *Příruční slovník naučný*. I. díl (A–F). Praha 1962, s. 598, kde se aspoň autoři zmiňují o jeho otci prof. Františku Drtinovi; změnu přinesla liberalizace společnosti na konci 60. let – faktograficky hutné heslo v *Kdo je kdo v Československu. Biografie žijících osob se stálým bydlištěm v ČSSR*. I. díl (A–J). Praha 1969, s. 162; posléze alespoň velice krátká hesla v normalizačních příručkách, v nichž je Drtina charakterizován jako „jeden z hl. představitelů protisocial. sil v únoru 1948“, viz *Ilustrovaný encyklopedický slovník*. I. díl (A–I). Praha 1980, s. 524; podobně též *Malá československá encyklopedie*. Sv. 2. (D–CH). Praha 1985, s. 188; objektivnější, od ideologického nánosu oproštěné zhodnocení Drtinovy historické role přinesl *Československý biografický slovník*. Praha 1992, s. 119–120; nejobsáhlejší a faktograficky přesné heslo je uvedeno v Josef TOMEŠ a kol., *Český biografický slovník XX. století*. I. díl (A–J). Praha – Litomyšl 1999, s. 260.

Pramenná základna pro zpracování biografie Prokopa Drtiny je velice obsáhlá a dosud nebyla českou historiografií náležitě využita. Klíčovou roli má pochopitelně Drtinova osobní písemná pozůstalost uložená v Archivu Národního muzea v Praze. Osobní fond Prokopa Drtiny existuje dále v Národním archivu v Praze, který ovšem představuje spíše jakýsi úřední archiv, vzniklý z jeho činnosti na ministerstvu spravedlnosti v letech 1945–1948. Velmi důležitým pramenem z Národního archivu jsou také písemnosti z archivu vězeňské správy, zejména jeho vězeňský a prokurátorský spis. Při zpracovávání této knihy byla ovšem využita i celá řada dalších fondů Archivu Národního muzea a Národního archivu v Praze. Zcela mimo jakoukoliv pozornost historických badatelů dosud stála drtinovská sbírka v knihovně Libri prohibiti, v níž je zařazen balík originálního strojopisu Drtinových pamětí, který se dostal v roce 1976 na Západ, a obsáhlá sbírka Drtinovy korespondence. Vzhledem k velkému zájmu Státní bezpečnosti o osobu Prokopa Drtiny bylo nezbytné využít též fondů Archivu bezpečnostních složek. K jednotlivým etapám Drtinova života se pak vážou fondy řady speciálních archivů, jako například Archivu Ústavu T. G. Masaryka, Archivu Kanceláře prezidenta republiky, Archivu Univerzity Karlovy v Praze či Archivu Českého rozhlasu. Velkým přínosem byly i sbírky Archivu Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR v Praze. Mnoho informací k životu Prokopa Drtiny lze také načerpat z množství kvalitně zpracovaných pramenných edic a rozličné memoárové literatury (odkazy na ně čtenář nalezne v poznámkách k příslušným pasážím této knihy).

Tato kniha usiluje o hlubší pohled na představitele československé demokracie, který se dosud nedočkal zaslouženého historického zhodnocení. Smyslem předkládané práce je tak zasazení osobnosti Prokopa Drtiny do obecnějšího historického kontextu, jež by umožnilo náležité posouzení jeho role v politickém vývoji Československa. Při zpracovávání životopisné studie hrozí nebezpečí, že autor podlehně jistě nekritičnosti vůči sledované postavě. Přiznávám, že mě osobnost Prokopa Drtiny zaujala, nicméně smyslem této práce nemá být nějaká apologie. Snažil jsem se, aby můj pohled zůstal maximálně vyvážený, a doufám, že se mi to na následujících stránkách podařilo.

Ministr spravedlnosti Prokop Drtina (5. dubna 1946). Zdroj: ČTK

DĚTSTVÍ

Prokop Drtina se narodil na Velký pátek 13. dubna 1900 v Praze na Smíchově. Celé své dětství strávil v prostorném čtyřpokojovém bytě v činžovním domě na Hořejším nábřeží u Palackého mostu.¹ Na první roky svého života Drtina velice rád a nostalgicky vzpomínal: „*Teprve ve své dospělosti a nejvíce v dobách těžkých životních zkoušek jsem si uvědomil, jakou milostí mě obdařil život, když mně dal do vínku dětství v tak příkladném rodinném prostředí, jaké dovedli vytvořit moji rodiče.*“² Jeho otcem byl významný vědec a politik PhDr. František Drtina (1861–1925), který patřil mezi první žáky T. G. Masaryka a posléze i mezi jeho věrné stoupence a politické soupeřníky. Po završení svých studií v Praze a Berlíně se František Drtina začal věnovat pedagogické činnosti. Nejprve učil postupně na několika pražských gymnáziích a pak se roku 1891 habilitoval pro obor filozofie na české univerzitě. Svou habilitaci si v roce 1898 rozšířil o pedagogiku. Jeho vědecká kariéra se i nadále slibně rozvíjela, v roce 1899 se stal mimořádným a roku 1903 řádným profesorem pedagogiky a filozofie na pražské univerzitě. V letech 1905–1906 působil jako děkan Filozofické fakulty Karlo-Ferdinandovy univerzity. Jeho vědecký přínos se dotýkal především oblasti dějin filozofie a pedagogiky.³ Vypracoval komplexní program pedagogické reformy a zasadil se o rozvoj ženského školství. Po boku T. G. Masaryka se aktivně věnoval i politické práci, a tak byl v roce 1907 zvolen v královéhradeckém obvodu za Masarykovu pokrokovou stranu poslancem Říšské rady ve Vídni. V rámci své poslanecké činnosti se zabýval především školstvím, usiloval zejména o podporu školské reformy a rozvoj českého a jiného slovanského školství v Rakousku-Uhersku. V následujících volbách v roce 1911 ovšem svůj poslanecký mandát již neobhájil.

Výrazně se také podílel na propagaci skautingu, díky čemuž byl jeho syn svědkem počátků tohoto hnutí v českých zemích. S pomocí Františka Drtiny vznikl dokonce

¹ Byt se nacházel ve 3. poschodí domu č. p. 785 na Hořejším nábřeží č. 6, Praha-Smíchov. Když se tam v roce 1897 Drtinovi rodiče nastěhovali, byli prvními nájemníky tohoto bytu.

² Prokop DRTINA, *Vzpomínky z dětství*. Praha 1982 (samizdat), s. 16.

³ Pokud jde o vlastní Drtinovo vědecké dílo, v popředí stojí zejména práce *Myšlenkový vývoj evropského lidstva* (1902), *Úvod do filozofie I–II* (1914, 1929, 1926, 1948) a *Ideály výchovy* (1900–1901, 1930). Dále je autorem řady dalších spisů, např. *Myšlenková povaha středověku* (1898), *Křesťanství, jeho vznik, ideová podstata a historický vývoj* (1899), *Křesťanství a česká reformace* (1901), *J. A. Komenský, zakladatel vzdělání lidového* (1904), *Reforma středoškolská z českého hlediska* (1909), *Křesťanství, husitství a české bratrství* (1911), *O povaze novověké filozofie* (1912) či *Francouzské protestantství liberální* (1918). Redigoval *Athenaeum*, *Naši dobu*, *Českou mysl* a *Rozhledy pedagogické*.

Profesor František Drtina

Zdroj: archiv Jindřicha Pokorného

v létě 1915 první český skautský dívčí tábor pod Hrádníci u Sejckého ostrova nedaleko Živohoště.⁴ František Drtina také založil Pedagogický ústav Jana Amose Komenského a stál u zrodu spolku YMCA na našem území. Za svou činnost byl dokonce jmenován důstojníkem francouzské Čestné legie. Po vzniku Československa pracoval v letech 1918–1920 jako státní tajemník na ministerstvu školství a národní osvěty. Po svých předcích měl původně katolické vyznání, ale v roce 1921 přestoupil k Českobratrské církvi evangelické.⁵

Matka Prokopa Drtiny Olga (1870–1927) byla dcerou Viléma Foustky z Brna, zakladatele první české tiskárny ve městě. Její starší sestra Bronislava, básníčka, prozaička a překladatelka ruské literatury, si vzala význačného novináře a spisovatele Jana Herbeny, šéfredaktora deníku *Čas*, který patřil do okruhu nejbližších spolupracovníků T. G. Masaryka.

Prokop Drtina vzpomínal, že když se doma nebo u Herbenů „vyslovilo jméno Masaryk, tak se chodilo po špičkách“.⁶ Tehdejší profesor c. k. českého gymnázia na Smíchově a docent Filozofické fakulty Karlo-Ferdinandovy univerzity František Drtina se oženil s učitelkou Olgou Foustkovou po několikaleté známosti 27. února 1897 v chrámu sv. Ludmily na Královských Vinohradech. O rok později se jim 12. března 1898 narodila dcera Olga, po dalších dvou letech pak po velmi komplikovaném porodu přišel na svět i syn Prokop.

Olga Drtinová měla silně vyvinuté umělecké citění. Vybudovala velkou folkloristickou sbírku, zvláště slováckých výšivek, a byla velice zaujata pro výtvarné umění. Stala se členkou Mánesu a Umělecké besedy. Sama také poměrně pěkně kreslila. Velice ráda hrála na klavír a učila se též zpěvu. Podle Prokopa Drtiny měla velmi příjemný, sytý soprán, či spíše mezzosoprán. Byla členkou Spolku pro komorní hudbu a stálou abonentkou České filharmonie. Stála také u zrodu Spolku pro pěstování

⁴ O tomto skautském dívčím táboře a významné roli F. Drtiny při jeho vybudování viz *Dívčí skauting: drobné zlomky z úplného počátku skautování dívek. Příloha Kmenových novin OS* [on-line]. 2005 [cit. 12. 7. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.skaut.cz/kmendospelych/easyfile/index.php?folder=21&sort=date&order=DESC&page=5>>.

⁵ O osobnosti prof. Františka Drtiny nejobsáhleji pojednává Sylva SOUČKOVÁ, *František Drtina: filozof, pedagog a politik v korespondenci a vzpomínkách (1861–1925)*. Praha 2004. Jeho historickým významem ve vědě i v politice se také soustavně a dlouhodobě zabývá Josef Cach, viz např. Josef CACH, *František Drtina. Filozof, pedagog a reformátor školství, představitel kultury a státník*. Pardubice 2003; Josef CACH, Univerzitní profesor a státník František Drtina – postava kultury a vědy: Památce Prokopa Drtiny, syna F. Drtiny, a památce T. G. Masaryka, učitele F. Drtiny. *Podbrdsko*, č. 5, 1998, s. 138–147. Dále též Jaroslava PEŠKOVÁ, *František Drtina 1861–1925*. Praha 1991; Pavel KOSATÍK, Holubice v politice. František Drtina (1861–1925). *Respekt*, roč. XX, č. 21, 18. 5. 2009, s. 60–61.

⁶ Prokop DRTINA, *Československo můj osud. Kniha života českého demokrata 20. století*. Svazek 1. Kniha 1. Přes Mnichov do emigrace. Praha 1991, s. 16.

písň, jemuž pak až do své smrti předsedala. Lásku k hudbě přenášela i na své děti, které se od útlého dětství učily hře na klavír v tehdy prestižní klavírní škole profesora Adolfa Mikeše. Projevovala silnou náklonnost k hudebnímu skladateli Josefu Sukovi, který jí dokonce věnoval několik svých skladeb.

Ve smíchovském bytě svých rodičů Prokop Drtina ještě zažil svícení petrolejovými lampami a svíčkami, teprve kolem osmého roku jeho života byla do jejich domu zavedena elektřina. Dům měl vodovod jen pro užitkovou vodu, pro pitnou se chodilo před dům, kde stála na chodníku pumpa. Malý Prokop rád doprovázel služebné při jejich cestách pro vodu, neboť „*to seběhnutí do ulice bylo dobrodružstvím, jež stálo za to*“.⁷ Později nahradil starou pumpu automatický hydrant, který nevyžadoval namáhavé pumpování. To pak již chodil často pro vodu sám.

Jako malé dítě pozoroval Prokop Drtina s velkým zájmem rušný život, který se odehrával na Smíchově a na Hořejším nábřeží. Vzhledem k životě u řeky se považoval za „hocha od vody“. Ze své lásky k Vltavě se vyznal i ve svých vzpomínkách: „*Myslím, že ten, kdo nežil delší dobu trvale u velké, splavné řeky, nemá ani přibližně správné představy o tom, jak bohatý, rušný, stále se měnící život to je. Na řece se stále něco děje. Alespoň život na Vltavě nad novoměstským jezem v Praze, a zejména mezi Palackého a železničním mostem, skýtal velice rozmanitý a pestrý obraz. To nejsou jen téměř neustále plující parníky po i proti proudu, to je ještě celá řada jiných plavidel i jiných poříčních zařízení, která oživují její hladinu. Před našimi okny během kterékoli doby denní se na Vltavě stále něco dělo a vždy něco upoutávalo divákovu pozornost*“.⁸

V době Drtinova dětství byl nejosobitějším zvukem vltavského nábřeží plácavý klapot lopatek kolesových říčních parníků. Drtina se jako dítě dokonce naučil podle zvuku rozeznávat jednotlivé parníky, ať už se jednalo o Vyšehrad, Primátora Dittricha, Smíchov či Františka Josefa I. Malého Prokopa také bavilo sledovat zvláštní vozy tažené těžkými pivovarskými koňmi, které rozvážely sudy s pivem Smíchovského akciového pivovaru. Dopravní ruch na Smíchově zvyšovaly též vozy, které dodávaly uhlí ze skladů u smíchovského nádraží do celé Prahy. K vltavským břehům zajížděly vozy v létě pro písek z říční náplavy a v zimě pro led. Drtina po mnoha letech vzpomínal, jak jako kluk s oblibou sledoval „*všechn ten živý, hlučný ruch na náplavce, který i v této době inspiroval i více našich malířů, aby jej zvěčnili*“.⁹

Drtina také rád pozoroval vltavské veslaře. Přímou před domem na Hořejším nábřeží měl svoji loděnici veslařský klub Blesk, hned vedle smíchovské plovárny. Z Drtiny vyrostl velký fanoušek tohoto klubu při všech veslařských závodech. Později se dokonce sám stal členem Blesku a začal veslovat na jeho lodích. Velkou konkurencí Blesku byl veslařský klub Slavie, který měl svoji loděnici hned pod Palackého mostem. V zimním období chodil Prokop Drtina s oblibou bruslit na Vltavu, nejčastěji na kluziště Blesku nebo na plochu u Palackého mostu. Ruch na kluzištích upoutával dětskou pozornost. Obvykle tam vyhrával flašinetář, jehož hudba pronikala i za zavřená okna bytu na nábřeží. Na kluzišti se mezi bruslaři motali prodáváči horkých párků a kaštanů, prodejci kandovaného ovoce na dřevěných špejích

⁷ Prokop DRTINA, *Vzpomínky z dětství*, s. 7.

⁸ Tamtéž, s. 119.

⁹ Tamtéž, s. 114.

a Podskaláci vozící zákaznicky na sedačkových saních. Teprve v dospělosti se stal Drtina vyznavačem lyžování, které tak vystřídalo jeho lásku k bruslení.

Prokop Drtina se stal školákem později, než bylo obvyklé. Rodiče jej začali posílat do školy až od třetí třídy obecné školy, když mu bylo osm let. Drtinova matka se totiž rozhodla učit své děti látku první a druhé třídy sama doma. Na konci každého školního roku ovšem oba sourozenci museli absolvovat přezkoušení na místně příslušné škole. Vstup do školy byl v případě Prokopa Drtiny a jeho sestry nakonec spojen nejen s opožděnou školní docházkou, ale také s významnou duchovní změnou. Jejich matka totiž tehdy spolu se svými dětmi změnila konfesi a přestoupila od katolicství do Evangelické církve reformované.

Matčina vychovatelská role byla mnohem zřetelnější než otcova. Ten se o výchovu svých dětí až do konce obecné školy téměř vůbec nestaral. Bylo to dáno především jeho všestrannou veřejnou činností, která způsobovala jeho soustavnou zaneprázdněnost. Když působil jako poslanec Říšské rady ve Vídni, vracel se pochopitelně domů k rodině jen na víkendy. Zároveň nadále přednášel na pražské univerzitě, přednášky absolvoval vždy v sobotu večer a v pondělí ráno před svým odjezdem do Vídně. Určitá změna nastala teprve po volbách v červnu 1911, ve kterých František Drtina neobhájil svůj poslanecký mandát, a mohl se tak více věnovat rodině i své vědecké činnosti. Začátkem ledna 1912 byl sice Drtina opět postaven jako kandidát do doplňovacích parlamentních voleb, ale ani tentokrát neuspěl. Díky tomuto otcovu zaneprázdnění to byla maminka, kdo požíval u dětí velké autority. Její vliv na Prokopa a Olgu byl v jejich dětství naprosto rozhodující. Věnovala se jim „s velikou a neutuchající láskou a něžností, ale též cílevědomou důsledností a často nemalou přísností“. Prokop Drtina si ve svých pozdějších pamětech jen posteskl, že v jeho případě maminka „používala poněkud přebytně metly nebo rákosky“.¹⁰ Na tatínka si z té doby uchoval jen mlhavé vzpomínky, jak seděl a pracoval u psacího stolu, zatímco malí sourozenci si hráli u jeho nohou pod stolem ve volné výplni mezi zásuvkami.

V době, kdy Prokop Drtina začal navštěvovat obecnou školu, se jeho otec stal poslancem Říšské rady ve Vídni, a dosavadní byt tak přestal vyhovovat jeho novému společenskému postavení. Drtinovi sice uvažovali o stěhování, ale nakonec zůstali v původním bydlišti na Hořejším nábřeží na Smíchově. Otcí se totiž podařilo najmout celé třetí patro v jejich činžovním domě. Po provedené adaptaci se nakonec původní byt rozšířil o další čtyři pokoje. Pokoj Prokopovy matky byl nově vybaven nábytkem podle návrhu architekta Josefa Gočára.

Nejživější vzpomínky z dětství měl Prokop Drtina spojené s Hněvším ve středočeském Povltaví, kde stál otcův rodný dům a odkud pocházel jeho rod. Rodinná historie Drtinových byla s touto obcí trvale spojena od třicátých let 19. století, kdy se tam přiženil Prokopův pradědeček Jan Drtina, pocházející původně ze Senešnice v údolí Kocáby. Tento významný předek se zasloužil o velký rozkvět rodinného statku, který se během necelých třiceti let jeho hospodaření stal největším v Hněvšíně. Podnikavý Jan Drtina totiž zaváděl různé pokrokové metody a výrazně zvyšoval produktivitu své zemědělské výroby. Dokonce začal obchodně podnikat ve finančnictví, poskytoval ze svých peněžních prostředků úvěry ostatním sedlákům. Se svou manželkou Annou měl dva syny – Jana a Františka. Starší Jan se nechal

¹⁰ Tamtéž, s. 17–19.

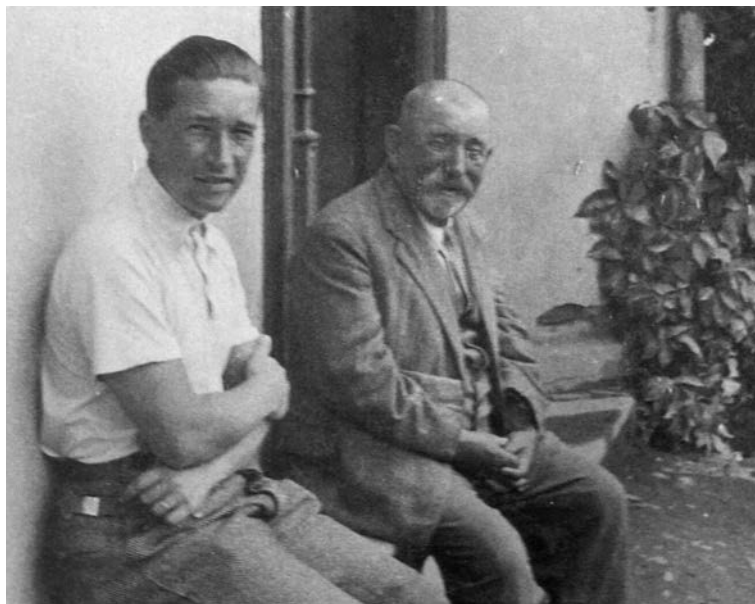

Hněvšín ve dvacátých letech. Zdroj: archiv Jindřicha Pokorného

naverbovat do armády a dosáhl důstojnických hodností. Působil jako profesor matematiky na c. k. vojenské reálce v Hranicích. Nikdy se neoženil a představoval velice svéráznou postavu rodu Drtinových, známou jako „strýček oberlajtnant“. Jeho bratr František navázal na zemědělské podnikání svého otce, od něhož převzal již ve svých dvaceti letech správu hněvšínského statku. Měl celkem sedm dětí, z nichž nejstarší byl Prokopův otec František Drtina. Vliv a prostředky podnikavého šašiny rodu Jana napomohly k tomu, že František Drtina začal studovat, a zahájil tak cestu ke své akademické kariéře. Jan Drtina mu financoval dokonce i jeho studia v Paříži a Berlíně. V době Prokopova dětství hospodařil již na hněvšínském statku jeho strýc Antonín Drtina s tetou Albínou. Prokopův dědeček s babičkou se již dříve přestěhovali na statek v Čími, který patřil jeho další tetě Josefě Dvořákové¹¹.

Celá Drtinova rodina zajížděla do Hněvšína velice často, nejdelší čas tam trávili během letních prázdnin. Obvykle putovali parníkem ze smíchovského nábřeží do Štěchovic a odtud pak koňským kočárem nebo pěšky do Hněvšína. Tam hledal

¹¹ Teta Josefa Dvořáková, sestra Františka Drtiny, trpěla po svém ovdovění vážnou duševní chorobou (údajně paranoií), a proto žila v ústavu pro choromyslné v Kateřinkách. Během první světové války po částečném uzdravení byla z ústavu propuštěna. Měla syna Oldřicha a tři dcery Boženu, Marii a Zdenku. Po smrti dědečka a babičky převzal v roce 1906 vedení hospodářství velkého čímského statku sedmnáctiletý Oldřich Dvořák. Nejprve mu byl nápomocen jeho poručník Antonín Drtina, ale brzy se již svou samostatnou pílí vypracoval na jednoho z nejlepších a nejpokrokovějších sedláků v celém kraji.

**Prokop Drtina
se strýcem Antonínem
na hněvšínském
statku. Zdroj: archiv
Jindřicha Pokorného**

Prokopův otec klid a odpočinek, protože šlo o jediné místo, kde nebyl od své rodiny odtrhován různými povinnostmi. V Hněvšíně se skutečně scházel celý rodinný kruh v době jídla u jednoho stolu. Prokop Drtina si také právě z Hněvšína uchoval vzpomínky na to, jak mu tatínek zpíval před spaním své oblíbené české lidové písně. Tam si také otec našel čas na procházky se svými dětmi do lesa. V Hněvšíně se rovněž setkávalo celé široké příbuzenstvo, jehož byl František Drtina uznávanou hlavou. Ačkoliv byl Prokop městským dítětem, díky dlouhým pobytům v Hněvšíně důkladně poznal i život na vesnici a v přírodě.

Dalším prostředím spojeným s raným dětstvím Prokopa Drtiny byla domácnost Herbenových v Jungmannově ulici v Praze v domě nakladatele Eduarda Beauforta. Ve stejném patře sídlila i administrace a redakce časopisu *Čas*. Později se Herbenovi přestěhovali do Štěpánské ulice. Malý Prokop u nich často trávil se sestrou a matkou celé odpoledne, mnohdy tam Drtinovi chodili i na oběd o nedělích a svátcích. Po obědě obvykle následovalo pro děti velké loutkové divadlo, které obstarávali zejména starší Herbenovi chlapci Prokop a Jiří. Představením přihlížela početná dětská společnost, do níž patřili i bratřenci Foustkovi, děti profesora Jaroslava Vlčka či potomci nakladatele Eduarda Beauforta. Prokop Drtina se nejvíce kamarádil se svým bratrancem Ivanem Herbenem, budoucím významným novinářem, který byl stejně starý jako on sám. Představením pro něj „*nejmilejšího druhu od nejranějšího dětství*“.¹² Ivan Herben, zvaný „Iva“, byl téměř jako jeho vlastní bratr.

Ačkoliv Drtinovi bydleli na tehdejším pražském předměstí, žil malý Prokop od počátku v centru elity české společnosti. Již od dětství tak na něj působily vlivy, jež ho předurčovaly k budoucímu zapojení do veřejného života. Rodiče jej vychovávali k úctě k demokratickým ideálům a lásce k vlasti, pěstovali v něm intenzivní zájem

¹² Prokop DRTINA, *Vzpomínky z dětství*, s. 58.

o politiku a věci veřejné. Zásluhou svého otce poznal Prokop Drtina již ve svém dětství celou plejádu významných osobností českého kulturního a vědeckého života.

Zejména Hněvšín se stal místem setkávání české inteligence a kulturní elity národa. Za Františkem Drtinou tam vedle Herbenových zajížděli například Tomáš Garrigue Masaryk, Karel Baxa, Ladislav Syllaba, Alois Jirásek, Přemysl Šámal, Josef Svatopluk Machar, Jaroslav Kvapil, Teréza Nováková a její syn Arne Novák či Jan Laichter, který byl od počátku nakladatelem Drtinova vědeckého díla. Velkým rodinným přítelem, jenž často navštěvoval Hněvšín, byl hudební skladatel Josef Suk, rodák z nedalekých Křečovic. K Drtinovým však přicházeli i další významní hudebníci, zejména členové Českého kvarteta Karel Hofmann, Hanuš Wihan, Jiří Herold a Ladislav Zelenka, klavírní virtuosoři Jan Heřman, Václav Štěpán a Roman Veselý nebo dirigent Václav Talich. Několikrát se tak stalo, že „*Hněvšín při odpolední černé kávě nebo při svačině měl i malý koncert, který by mu leckteré město mohlo závidět, když k našemu pianinu, jež stálo v tatínkově pracovně, zasedl pan Suk s Romanem Veselým a zahráli čtyřručně některou Dvořákovu Legendu nebo Slovanský tanec, a když shromáždění obyvatelé domu, dolejší i hořejší, i jejich hosté vyslechli některý Moravský dvojzpěv v podání dvou renomovaných koncertních zpěvaček, paní Magdy Šantrůčkové-Dvořákové a paní Boženy Elšlégrové-Puklové*“.¹³ Prokop Drtina se tak již v dětství stal velkým milovníkem hudby, naučil se hrát na klavír a na kytaru a zejména klavírní hrou pak uplatňoval své umělecké sklony. V dospělosti také pečlivě sledoval pražský koncertní život a snažil se nevynechat žádné důležité hudební představení.

Také v Praze se malý Prokop díky svému otci seznámil s řadou důležitých osobností. Jejich smíchovský byt navštěvovali redaktor a kritik Jindřich Vodák, historici Jaroslav Goll a Josef Šusta, filozof a pedagog František Čáda, literární historik Václav Tille či filozof a přírodovědec Emanuel Rádl. František Drtina k sobě zval i vědecké osobnosti z celé Evropy. Byli to především pedagogové a filozofové Paul Barth z lipské univerzity, Władysław Mieczysław Kozłowski z poznaňské univerzity, Albert Bazala ze Záhřebu či Louis Eisenmann ze Sorbonny. Sám Prokop Drtina později poznamenal: „*Že to nebylo jen tak samo od sebe, z ničeho nic, že mně připadl úděl stát v centru věcí, když bylo nejhůř, ale že to byl z velké míry logický vývoj, že tomu předcházela bezděčná, nezamýšlená příprava už v mém dětství. Prostředí, v němž jsem se narodil a v němž jsem vyrůstal, bylo živnou půdou pozdější připravenosti k účasti na veřejné akci, když doba volala.*“¹⁴

Již za první světové války se Prokop Drtina dostal do přímého kontaktu se záklisím vysoké politiky. Vzhledem k tehdejší minimální konspiraci byl totiž svědkem schůzek svého otce a strýce s jejich spolupracovníky z odbojové organizace Maffie. Tímto způsobem se také v roce 1915 poprvé potkal s osobností, jež v jeho dalším životě sehrála ústřední roli, s Edvardem Benešem. V rámci utajení před služebnictvem otec Prokopa pověřil, aby Beneše sám uvedl do pracovny a nikde o tom pak nemluvil. Na mladého Prokopa učinila tato návštěva ohromný dojem, ještě umocněný spikleneckým romantismem tohoto okamžiku.¹⁵ Otec tehdy rovněž navázal

¹³ Tamtéž, s. 211.

¹⁴ Archiv Národního muzea (dále jen ANM), f. P. Drtina, k. 3, a. č. 147, P. Drtina: *Úvodem* (rkp. paměti, b. d.).

¹⁵ Prokop DRTINA, *Československo můj osud*. I/1, s. 197–198.

úzké kontakty s Aloisem Rašínem, s jehož synem Ladislavem se mladý Prokop velmi spřátelil.

Po dokončení obecné školy ve Vltavské ulici nastoupil Prokop Drtina na smíchovské reálné gymnázium, kde kdysi vyučoval jeho otec a kde spolu s ním studovalo několik dalších v budoucnu významných postav – Ivan Sekanina, Jan Šverma a Zdeněk Mejstřík. Na svá středoškolská studia po mnoha letech vzpomínal: „*Nebyl jsem špatným studentem, ale nebyl jsem také studentem dosti pilným a soustavným...*“¹⁶ V kvintě byl zařazen do jungwehru, přípravy budoucích vojáků, a tak na něj poprvé dolehla hrozba, že by mohl být v brzké budoucnosti povolán na frontu do světové války. V lednu 1918 však jeho otec s pomocí prof. Ladislava Syllaby a smíchovského okresního lékaře dr. Horníčka zařídil, že při odvodu nebyl uznán za schopného vojenské služby.

U ZRODU REPUBLIKY

Nastupující generace Prokopa Drtiny cítila, že se pomalu hroutí starý režim a objevuje se příslib převratných změn, chtěla se proto podle toho sama projevit. Starší pražští studenti se rozhodli zúčastnit oslav 1. máje 1918. Účast jim byla předem zakázána, a tak se usnesli nejít ten den do školy. Tehdejší oktáván Zdeněk Peška svolal do svého gymnázia v Křemencově ulici zástupce nejvyšších tříd všech pražských středních škol, aby se společně domluvili na prvomájové manifestaci. Smíchovské reálné gymnázium zastupoval na této poradě vedle oktávána Jiřího Krále i septimán Prokop Drtina. Smíchovští studenti ze strachu z následků nakonec porušili dohodu a ráno 1. května poslušně přišli do školy. Drtina však o přestávce promluvil ke svým spolužákům a přiměl je k tomu, že v deset hodin školu opustili. Manifestační pochod studentů již nestihli, ale zúčastnili se aspoň tábora lidu na Střeleckém ostrově. Dne 1. května 1918 se tak Drtinovi podle jeho vlastních slov podařil „*první aktivní politický čin*“.¹⁷

Když nastal historický den 28. října 1918, zúčastnil se Drtina se svým bratrance Ivanem Herbenem velké protirákouské demonstrace na Václavském náměstí, a stal se tak přímým svědkem vyhlášení samostatnosti Československa.¹⁸ Jako aktivní skaut (zásluhou otce byl skautem spolu se svou sestrou již od roku 1916) se dal okamžitě do služeb Národnímu výboru československému, pro který následně plnil kurýrní a strážní službu. Jeho skautský předseda Karel Domorázek ho pověřil, aby zajel za dr. Josefem Scheinerem a byl mu k dispozici. Celý den pak se Scheinerem popojížděli po různých místech – byli např. ve vojenských pekárnách v Dejvicích a na zemském vojenském velitelství na Malé Straně. V noci držel strážní službu v Obecním domě, v sídle předsednictva Národního výboru československého. Asi

¹⁶ Tamtéž, s. 25.

¹⁷ Tamtéž, s. 21.

¹⁸ Nejpodrobnější líčení Drtinovy účasti na převratu v roce 1918 viz ANM, f. P. Drtina, k. 2, a. č. 142, P. Drtina: *Skauti ve službách Národního výboru 1918* (rkp. 1968). Srov. též Prokop DRTINA, *Byl jsem při tom. Svobodné slovo*, roč. XXIV, 21. 12. 1968 (výstřižek – ANM, f. P. Drtina, k. 2, a. č. 142).

ve dvě hodiny v noci byl poslán jako kurýr opět za dr. Scheinerem, aby ho vzbudil a předal mu zprávu o pokusu gen. Eduarda Znanitzkého postavit se na odpor pražskému povstání.

Když se Národní výbor československý přestěhoval do Harrachova paláce v Jindřišské ulici, usídlila se skautská služba v tamní vrátnici. Drtina se svými kamarády tu byli v pohotovosti ve dne v noci. Kontrolovali vstup do budovy, přijímali a vypravovali poštu Národního výboru, třídili poštu podle obsahu, obstarávali nákupy, přijímali návštěvy a rozhodovali, kterou pustí dovnitř. Činnost, již mladí skauti prováděli, byla velmi důležitá a náročná. Nejlépe to charakterizoval dr. František Stašek, který jim tehdy řekl: „*Pamatujte si, chlapci, že práci, kterou teď konáte, budou za krátký čas dělat ministerští radové!*“¹⁹ Skauti a sokolové dostali v prvním týdnu nového státu také za úkol odzbrojit a eskortovat na nádraží rumunský pluk, který sídlil v kasárnách v Karmelitské ulici na Malé Straně. Drtina si uchoval vzpomínku, jak jim Rumuni „*skládali k nohám své zbraně jak beránci*“, ačkoliv skauti měli jen holé ruce.²⁰

Ve skautském stejnokroji se Prokop Drtina osobně zúčastnil 14. listopadu 1918 i zahajovacího zasedání Revolučního národního shromáždění, na němž byl T. G. Masaryk zvolen prezidentem republiky. Poslancem tohoto prozatímního parlamentu byl jmenován i Prokopův otec František Drtina, kterého delegovala Česká státoprávní demokracie. Hned následující den se však stal státním tajemníkem právě zřízeného ministerstva školství a národní osvěty. Zamýšlená funkce neměla zatím žádný právní základ, a tak byl formálně ustaven pouze vedoucím odborovým přednostou tohoto ministerstva.²¹ Ministrem školství a národní osvěty byl jmenován sociálně-demokratický poslanec Gustav Habrman. Funkce „státního tajemníka“ připadla profesoru Drtinovi vzhledem k jeho zásluhám a obrovské kvalifikaci v oblasti školství. Osoba ministra však byla určena podle politického klíče, byť možná František Drtina – i vzhledem ke svému úzkému styku s prezidentem Masarykem – očekával, že ministerské křeslo připadne jemu samému. Po ustanovení první vlády republiky v čele s Karlem Kramářem se postupně revoluční poměry začaly uklidňovat. V době revoluce byly školy uzavřeny, teprve nyní se vyučování znovu obnovovalo. Prokop Drtina a další středoškoláci vykonávali svou strážní službu dál, byť méně intenzivně.

Za své služby státu byli pak skauti odměněni 21. prosince 1918 pořadatelským úkolem na nádraží při příjezdu prezidenta do vlasti. Prokop Drtina a Ivan Herben tehdy stáli na stráži přímo u vchodu do oficiálního salonku, před nímž zastavil prezidentův salonní vůz. Díky svému otci se pak druhý den Prokop Drtina stal i svědkem prvního vystoupení T. G. Masaryka v Národním shromáždění. Osobně prožítá revoluce a první dny nového státu zanechaly na Drtinovi trvalou stopu. Po celý život se cítil bytostně spojen s osudem Masarykovy republiky a považoval za své poslání jí sloužit.²²

¹⁹ ANM, f. P. Drtina, k. 2, a. č. 142, P. Drtina: *Skauti ve službách Národního výboru 1918* (rkp. 1968), s. 4.

²⁰ Tamtéž, s. 5.

²¹ Sylva SOUČKOVÁ, *František Drtina*, s. 119.

²² Vzpomínky na revoluční události z roku 1918 uveřejnil Drtina i v tisku. Viz Prokop DRTINA, *Byl jsem při tom*.

STUDENTSKÁ LÉTA A POČÁTKY PROFESNÍ DRÁHY

V závěru svých středoškolských studií se Drtina začal aktivně podílet na studentském hnutí. Byl přítomen na jednáních, kde se středoškolští studenti dohadovali o možnosti založení vlastní organizace. Drtina prosazoval jen vytvoření středoškolské sekce, která by byla připojena k vysokoškolskému studentskému svazu. Z toho důvodu se také zúčastnil schůze zástupců vysokoškolských studentů v pražské Lucerně. Při této příležitosti se seznámil s některými svými budoucími přáteli, zejména Václavem Mariou Havlem a Vlastimilem Klímou. Když se v lednu 1919 konal sjezd studentských delegátů středních škol v budově reálného gymnázia na Vinohradech, Drtina tam patřil mezi hlavní zastánce plánu integrace s vysokoškolským svazem. Brzy se však ukázalo, že tato koncepce nemá šanci získat většinu studentských zástupců, a tak Drtina založení samostatného středoškolského svazu akceptoval. Nakonec dokonce sám prosadil, aby toto rozhodnutí bylo přijato jednomyslně, takřikajíc manifestačně. V roce 1919 tak vznikl Svaz středoškolského studentstva, který však existoval jen zhruba tři roky.²³

Poté, co Prokop Drtina složil v roce 1919 maturitu, rozhodl se přihlásit na Právnickou fakultu Univerzity Karlovy. Velkou roli v tomto výběru sehrál jeho zájem o politiku a dějiny. Původně uvažoval o studiu historie, ovšem sám později přiznal, že ho lepší hmotné vyhlídky přiměly k výběru Právnické fakulty. Vedle Drtiny se na práva vydal i jeho přítel Ladislav Rašín. Během svých studií Drtina sebekriticky uznal, že není zrozen pro vědeckou dráhu, svou budoucnost spatřoval v roli praktického právníka.²⁴ Ze seznamu jeho přednášek vyplývá, že svůj hlavní zájem soustředil na právní dějiny. Po absolvování dějin práva v českých zemích docházel po celý zbytek studia do semináře českého práva prof. Jana Kaprase. Tam také napsal svou první vědeckou práci *Ordo iudicii terrae*, která byla sice uveřejněna v časopise *Všehrd*, ale sám její autor ji označil za „velmi slabou vědeckou kompilaci“.²⁵ Vedle toho se účastnil přednášek prof. Karla Kadlece o slovanských dějinách práva. Druhou oblast Drtinova studijního zájmu představovalo národohospodářství a politická ekonomie. Pravidelně se zapisoval do semináře prof. Cyrila Horáčka a prof. Josefa Grubera, v němž vytvořil další písemnou práci, tentokrát o kontribučenských fondech. V zimním semestru 1920–1921 patřil mezi posluchače přednášky Edvarda Beneše *Idea československého státu*.²⁶ Ani na vysoké škole se Drtina nevyhýbal veřejnému studentskému životu. Zapojil se do svépomocné stavby studentské kolonie na Letné (mj. vedl doprovodnou propagační akci) a krátký čas byl jednatelem Svazu československého studentstva, jemuž v té době předsedal Václav Maria Havel.

²³ ANM, f. P. Drtina, k. 5, a. č. 260, záznamy o činnosti delegátské.

²⁴ Prokop DRTINA, *Československo můj osud*. I/1, s. 25.

²⁵ V této souvislosti vzpomínal P. Drtina na Františka Čádu, který jako šéfredaktor *Všehrdu* shovívavě přijímal k publikaci jeho „nesmělé a málo hodnotné pokusy o vědeckou činnost“. Čáda také Drtinovi při psaní jeho práce přispěl nejednou cennou radou. Viz Prokop DRTINA, *Vzpomínky z dětství*, s. 149.

²⁶ Tamtéž; seznam přednášek P. Drtiny viz Archiv Univerzity Karlovy v Praze (dále jen AUK), *Fakulta právnická. Právníci řádní A–J. 1919–1923*.

I během univerzitního studia působil Drtina jako aktivní skaut. V letech 1919–1922 byl vedoucím proslulé pražské Dvojky, nejstaršího českého oddílu.²⁷ Na jeden rok se stal dokonce sborovým vůdcem čtvrtého sboru skautů. V roce 1920 se podílel jako skaut na humanitární výpravě Červeného kříže na Podkarpatskou Rus. Spolu se svým skautským oddílem stál také u počátků českého vodáctví, které patřilo mezi jeho oblíbené letní aktivity. I díky skautu se stal z Prokopa Drtiny velký milovník sportu, turistiky, kempinku a dalších aktivit spojených s pobytem v přírodě. Na svůj starý oddíl nikdy nezapomněl, neboť se i v dospělosti pravidelně účastnil občasných setkání prvních junáků a průkopníků českého skautingu. Drtinovo přátelství s některými jeho skautskými kamarády nakonec přetrvalo – navzdory všem životním a historickým útrapám – až do konce jeho života. Patřili mezi ně např. přední český geolog prof. Quido Záruba-Pfeffermann či významný lékař prof. Josef Charvát.²⁸

Prokop Drtina jako mladý student

Zdroj: Libri Prohibiti

Když byl Prokop Drtina 14. prosince 1923 promován doktorem práv,²⁹ začal si hledat své první zaměstnání. Rozmýšlel se mezi advokací a státní službou. Nakonec díky vlivu svého otce a pomoci rodinného přítele dr. Přemysla Šámala získal místo u České finanční prokuratury v Praze, kam nastoupil 1. února 1924 jako provizorní koncepční adjunkt. Vzhledem k tomu, že byl při odvodu v roce 1920 zdravotně plně uschopněn, musel Drtina 1. října 1924 nastoupit prezenční vojenskou službu u 46. pěšího pluku v Chomutově, odkud byl o devět dní později převelen ke 151. dělostřeleckému pluku v Praze. Tam se dokonce sešel s Ivanem Herbenem, který velel jeho baterii. Již 29. března 1925 byl v hodnosti svobodníka propuštěn „na trvalou dovolenou jako přebýtečný“.³⁰

²⁷ Dvojka je nejstarší český skautský oddíl. Vznikl již roku 1913 spojením družin Kamzíků a Jelenů. Prvním vedoucím byl Václav Jelen, kterého pak krátký čas zastupoval Josef Charvát. Nejznámějším z Drtinových následovníků v čele oddílu byl Jaroslav Foglar, který Dvojku vedl rekordních 60 let (1927–1987). K historii pražské Dvojky více viz DAN, *Historie pražské dvojky* [on-line]. B. d. [cit. 29. 5. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.dvojka.cz/hobr/historie.php>>; dále též Hledal jsem dobrodružství (s Jaroslavem Foglarem hovoří Jan Brabec a Zbyněk Petráček). *Revolver revue*, č. 27, 1994, s. 157–163. V Drtinových skautských a vodáckých stopách pokračoval také jeho synovec Jindřich Pokorný, který byl v oddílu Trináctka, jenž se v listopadu 1936 osamostatnil právě od Dvojky. Srov. Jindřich POKORNÝ, Vzpomínky na Trináctku za první, druhé a třetí republiky (s mezidobím okupace). *Revolver revue*, č. 27, 1994, s. 164–180.

²⁸ Viz záznam z rozhovoru autora s Jindřichem Pokorným, 7. 9. 2009. Quido Záruba-Pfeffermann měl státek v Cholině (nedaleko Hněvšína), kam za ním Prokop Drtina i ve stáří velice rád jezdil.

²⁹ Jednotlivé rigorózní zkoušky vykonal s výsledkem „dobrý“ 23. 6. 1921, 25. 6. 1923 a 10. 12. 1923. Jeho promotorem při promoci byl prof. Miloslav Stieber. Viz AUK, *Matrika doktorů V*, s. 2285–2286. Srov. Archiv Kanceláře prezidenta republiky (dále jen AKPR), Pers. spis P. Drtiny, č. 427/30.

³⁰ AKPR, Pers. spis P. Drtiny, kmenový list. Drtina pak ještě vykonal tři cvičení ve zbrani v letech 1927, 1928 a 1929. Poslední, čtvrté cvičení mu bylo prominuto z důvodu jeho služebních povinností u KPR. Viz též AKPR, Pers. spis P. Drtiny, č. 229/31, 586/31, O 289/33.